

Nova delovna mesta

V zvezi z novimi nalogami, ki jih imajo gospodarske organizacije za povečanje proizvodnje z istim ali neznatno povečanim številom zaposlenega osebja, lahko pričakujemo, da se bo število začasno nezaposlenih oseb nekoliko povečalo. Toliko bolj, ker smo nekoliko zmanjšali investicije, ki omogočajo velika gradbena dela. Težnja po povečanju števila nezaposlenih se je pokazala tudi lani tako, da so okrajni in občinski ljudski odbori že ugotavljali potrebo po iskanju možnosti za nova delovna mesta. V nekaterih okrajih so prišla do veljave mnenja, da je možno uspešno zaposliti večje število sedaj nezaposlenih oseb samo v okviru večjih investicijskih naložb ali večjih del. Na drugi strani so v mnogih okrajih brez dolgih razprav začeli praktično zmanjševati nezaposlenost. Ne da bi čakali na večja dela ali nove investicije, so si prizadevali poiskati neizkoriščene možnosti za otvoritev novih delovnih mest. Našli so jih najpogosteje v raznih lokalnih gospodarskih dejavnostih. S tem so dosegli dvojno korist: zmanjšali so število nezaposlenih, hkrati pa tudi okrepili razne lokalne uslužnostne in druge dejavnosti.

Ni potrebno dokazovati, da je najboljše zdravilo za nezaposlenost investiranje, s čimer avtomatično odpravljamo nova mesta. Nam pa se danes zastavlja naloga, da v novih razmerah poiščemo rešitev tudi brez investicij. Možno je, odpreti številna nova delovna mesta tudi brez investicijskih naložb. V okviru občine ali okraja se lahko zdijo take možnosti tudi neznatne, v celoti pa lahko da njihovo izkoriščanje pomemben učinek. Zato ni treba omahovati niti tedaj, ko gre za možnost razširitve proizvodnje ali novih uslug. V drugih primerih, kjer takih možnosti ni, pa je mogoče dobiti nova delovna mesta ob majhnih investicijah, je treba izkoristiti lokalne družbene sklade.

Izkušnje posameznih odborov še niso dovolj bogate, da bi bilo mogoče podati sistematičen pregled ukrepov, ki so bili storjeni zaradi zmanjšanja nezaposlenosti, toda tudi izbrane izkušnje nekaterih odborov lahko koristijo še neizdelani praksi drugih odborov.

Struktura nezaposlene delovne sile

Po stanju posameznih gospodarskih vej in po sestavi nezaposlene delovne sile je mogoče sklepati, da gre predvsem za ne-kvalificirane osebe, in to predvsem za žensko delovno silo. Statistika kaže, da lahko ostanejo mnogi poklici že po kratki dobi brez zadostnega števila delavcev. Nezaposlena delovna sila ima torej možnosti, da se usmeri in usposobi za poklice, ki so deficitarni. V ta namen si je treba prizadevati, da pospešimo njeno prekvalifikacijo. Kolikor bi finančni razlogi onemogočali ali otežkočali biroju za posredovanje dela organiziranje pospešene prekvalifikacije nezaposlenih, bi lahko stroške prevzela podjetja, ki bi tako dobila nove delavce.

Ker sestavlja ženska delovna sila največji del nezaposlenih, je treba posebno pozornost posvetiti njenemu strokovnemu usposabljanju, ker je to bistveni pogoj, da najdemo zanjo zaposlitev. Nekateri okraji so v ta namen storili določene ukrepe. V Bosni in Hercegovini so okrajni odbori za posredovanje dela organizirali tečaje za usposabljanje nekvalificirane ženske delovne sile. V Sarajevu so organizirali tečaje za daktilografije, trgovske pomočnice in gostinsko osebje, v Banja Luki pa tečaje za kuharice. Razen tega so prekvalificirali tudi nekaj delavk iz sufitarnih poklicev.

Najbolj učinkovit, pa tudi najbolj koristen način, za zaposlitev odvečne ženske delovne sile je odpiranje raznih uslužnostnih delavnic, ki služijo potrebam gospodinjstev. V Črni gori so poskušali organizirati servise, vendar včasih niso našli razumevanja pri občinah. Biroji za posredovanje dela so se v nekaterih krajih trudili, da bi zagotovili materialna sredstva, ki so potrebna za otvoritev takih delavnic. V Gospiću je na primer biro za posredovanje dela posodil svoja sredstva

tovarni baterij, da jih izkoristi za otvoritev novega obrata. V Križevcih so na enak način podprli ustanovitev brivsko-frizerske delavnice, v Bački Palanki tapetniške delavnice itd. Ponekod so posodili sredstva tudi za organiziranje tečajev za prekvalifikacijo. V Subotici na primer za strokovno usposabljanje žensk, v Bački Palanki pa so s temi sredstvi finansirali tečaje za traktoriste, pleskarje, bolničarje itd. Vsa ta sredstva bodo vrnjena kasneje birojem za posredovanje dela iz dobička, ki ga bodo dosegle nove delavnice ali podjetja, pri katerih bodo zaposleni usposobljeni delavci.

Poseben problem je usposabljanje in zaposlitev invalidov in oseb z zmanjšano delovno sposobnostjo. Pri reševanju tega problema se je izkazala doslej Ljubljana. Tam so ustanovili Zavod za zaposlitev oseb z zmanjšano delovno sposobnostjo. Zavod goji razne dejavnosti, po katerih je pogosto veliko povpraševanje. Tako izdelujejo v zavodu papirnate vrečke, šivajo, izdelujejo otroško in žensko konfekcijo, izdelujejo igračke, razno galanterijo itd. Zavod je v svojem poslovanju rentabilen, uveljavil pa se je tudi kot proizvajalec izdelkov solidne izdelave.

Pospeševanje domače obrti

Ena izmed možnosti odprtja novih delovnih mest ali dejanske zaposlitve brez investicijskih naložb je pospeševanje domače obrti.

Po neki anketi se zdi, da je v večini okrajev možnost za razvoj te dejavnosti v katere koli obliki, kar lahko bolj ali manj prispeva k zaposlitvi nezaposlenih oseb, posebno pa ženske delovne sile. Uporaba te možnosti je torej predvsem odvisna od resnosti, s katero pojmujeemo problem. Do takega sklepa nas vodijo nekateri primeri.

Ena izmed splošnih kmetijskih zadrug v osiješkem okraju je zaposlila lansko zimo približno 400 oseb pri predelavi protja, trstja in slame, nakupno prodajna zadruga »Gradačac« (okraj Brčko) pa bo zaposlila 30 žensk pri izdelovanju ročnih del, ki jih bo dobavila podjetju »Bosna« v Sarajevu. V Loznici je pri izdelavi pletarskih izdelkov zaposlenih 20 invalidov, v Doboju pa je podjetje Kučna radinost zaposlilo razen 150 že zaposlenih delavcev tudi 30 žensk, ki doma delajo za podjetje. Podjetje »Jugoplastika« v Splitu je zaposlilo v sodelovanju s podjetjem »Radinost« 500 delavcev, da na svojem domu dodelavajo polizdelke te tovarne.

Takih ukrepov je še več in je pozitivna usmeritev vseh tistih okrajev, ki si prizadevajo, da bi z odpiranjem delavnic za domačo obrt in sploh s podpiranjem te dejavnosti aktivirale del nezaposlene delovne sile.

Za pospeševanje domače obrti bi se morali razen raznih organizacij, posebno ženskih, interesirati tudi ljudski odbori. V tem primeru ne bi imeli tako raznovrstne prakse, da je v Beogradu okrajni odbor priporočil občinam, naj izdajo za zainteresiranim osebam dovoljenje za ukvarjanje z domačo obrtjo, v Kragujevcu pa je treba za to, da zainteresirani dobi tako dovoljenje, plačati raznih taks v višini 20.000 din.

Možnostj trgovine in obrti

Trgovina in obrt imata posebno ugodne možnosti, da zaposlita del začasno nezaposlenih oseb. Znano je, da je v mestih, posebno v večjih, eden izmed najtežjih problemov trgovinske mreže pomanjkanje poslovnih prostorov, kar preprečuje njeno razvijanje v skladu s potrebami preskrbe. Zakaj se ne bi tedaj lotili odpiranja večjega števila prodajalnic, ki obratujejo v dveh izmenah? V Zagrebu mislijo, da bodo tako zaposlili večje število nezaposlenih oseb, hkrati pa tudi izboljšali preskrbo mesta. V Nišu prav tako planirajo, da bodo zaposlili določeno število oseb pri dostavljanju kruha po mestu.

Podobno je tudi z obrtjo. Številne veje obrti so deficitarne tako, da cene uslug naraščajo, v posameznih krajih pa so celo izučeni obrtniki, ki nimajo zaposlitve. To zato, ker za zasebne obrtnike ni rentabilno, da bi imeli delavce, družbeni sektor pa ni dovolj razvit, da bi jim mogel dati zaposlitev. Zato je pozitiven načrt, ki so ga izdelali v Nišu, da bodo še letos organizirali uslužnostne delavnice: mizarstvo, mešano kovinsko-pleskarsko-barvarstvo, krojaško, čevljarstvo in dimnikarsko. S tem bodo izboljšane komunalno obrtne usluge v Nišu, hkrati pa se bo zmanjšalo število nezaposlene delovne sile. V Veliki Plani so organizirali obrtno košarkarsko delavnico, ki je zaposlila vso nezaposleno žensko delovno silo (poprej so organizirali pletarske tečaje).

Vsi ti primeri kažejo, da so možnosti za odpiranje novih delovnih mest tudi brez večjih investicij. Kolikor bodo to upoštevala tudi industrijska podjetja (nekatero tovarne na Reki so usposobile in sprejele na delo več delavk s tem, da so povečale posamezne obrate), bi lahko z uvedbo druge in tretje izmene precej prispevali k zmanjšanju števila nezaposlenih.

Z. M.